

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2013/30
Karar Sayısı : 2014/13
Karar Günü : 29.1.2014
R.G. Tarih-Sayı : 12.09.2014-29117

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

- 1- Çankırı İnfaz Hakimliği (E.2013/30)
- 2- Gaziantep İnfaz Hakimliği(E.2013/42)

İTİRAZLARIN KONUSU : 24.1.2013 günlü, 6411 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

1- 1. maddesiyle, 4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202. maddesine eklenen (4) ve (5) numaralı fıkraların,

2- 2. maddesiyle, 5271 sayılı Kanun'a eklenen geçici 1. maddenin (1) numaralı fıkrasının,

Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 36. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Disiplin cezası uygulanmasına karşı yapılan şikâyet başvurularının incelenmesi sırasında, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan mahkemeler, iptalleri için başvurmuşlardır.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu kuralları da içeren 202. ve geçici 1. maddeleri şöyledir:

"Madde 202- (1) Sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir.

(2) Engelli olan sanığa veya mağdura, duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar, anlayabilecekleri biçimde anlatılır.

(3) Birinci ve ikinci fıkra hükümleri, soruşturma evresinde dinlenen şüpheli, mağdur veya tanıklar hakkında da uygulanır. Bu evrede tercüman, hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından atanır.

(4) (Ek: 24/1/2013-6411/ 1 md.) Ayrıca sanık;

a) İddianamenin okunması,

b) Esas hakkındaki mütalaanın verilmesi,

üzerine sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde yapabilir. Bu durumda tercüme hizmetleri, beşinci fıkra uyarınca oluşturulan listeden, sanığın seçeceği tercüman tarafından yerine getirilir. Bu tercümanın giderleri Devlet Hazinesince karşılanmaz. Bu imkân, yargılamanın sürüncemede bırakılması amacına yönelik olarak kötüye kullanılamaz.

(5) (Ek: 24/1/2013-6411/ 1 md.) Tercümanlar, il adli yargı adalet komisyonlarınca her yıl düzenlenen listede yer alan kişiler arasından seçilirler. Cumhuriyet savcıları ve hâkimler yalnız bulundukları il bakımından oluşturulmuş listelerden değil, diğer illerde oluşturulmuş listelerden de tercüman seçebilirler. Bu listelerin düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Geçici Madde 1- (24/1/2013-6411/2 md.)

(1) Bu Kanunun 202 nci maddesinin beşinci fıkrasında öngörülen yönetmelik, Adalet Bakanlığınca bu maddeyi ihdas eden Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde çıkarılır. Bu yönetmelik uyarınca tercüman listeleri oluşturuluncaya kadar bu Kanunun 202 nci maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen tercüme hizmetleri sanığın kendisi tarafından getirilen tercüman tarafından yerine getirilir."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararlarında, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 36. ve 90. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

A- E.2013/30 Sayılı Başvuru Yönünden

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL ve Zühtü ARSLAN'ın katılımlarıyla 20.3.2013 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğün durdurulması isteminin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B- E.2013/42 Sayılı Başvuru Yönünden

Anayasa Mahkemesi İ t z    h   mleri uyarınca Serruh KALEL , Alparslan ALTAN, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Zehra Ayla PERKTA , Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NEC PO LU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN ve M. Emin KUZ'un katılımlarıyla 2.5.2013 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından i in esasının incelenmesine, M. Emin KUZ'un kar ıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

V- B RLE T RME KARARI

24.1.2013 günlü, 6411 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un,

A- 1. maddesiyle, 4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202. maddesine eklenen (4) ve (5) numaralı fıkraların,

B- 2. maddesiyle, 5271 sayılı Kanun'a eklenen geçici madde 1'in,

iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemiyle yapılan itiraz başvurularına ilişkin davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2013/30 sayılı dava ile B RLE T R LMES NE, E.2013/42 sayılı dosyanın esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2013/30 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, 2.5.2013 gününde OYB RL   YLE karar verilmiştir.

VI- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Hasan Mutlu ALTUN tarafından hazırlanan i in esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralları, dayarılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği g r   l p d   n ld :

A- 5271 Sayılı Kanun'un 202. Maddesine Eklenen (4) Numaralı Fıkranın İncelenmesi

Başvuru kararlarında, itiraz konusu kuralla tek resmi dil uygulamasından sapılacağı, Devletin egemenlik yetkisinin, bu yetkinin kullanılma biçiminin ve Anayasa'nın bağlayıcılığı ilkelerinin zedelenece i, bireyler arasında *"hakkını kullanabilen ve kullanmayan"* şeklinde eşitsizlik yaratılacağı, milli dayanışma ve toplumsal huzurun zarar göreceği, Anayasa'nın Başlangıç'ında ifade edilen temel ilkelerden sapılacağı, kişilere farklı bir dil seçeneği sunularak adil yargılanma hakkının ortadan kaldırılacağı, savunma hakkının sınırlarının daraltılacağı, bu yönüyle temel hakların korumadan yoksun bırakılacağı, böylece bireylerin hak arama özgürlüklerini yeterince kullanamayacakları, tercüme hizmetinin bedelinin Hazine tarafından ödenmemesi, tercümanı seçme hakkının sanı a verilmesi ve dosyayı sürüncemede bırakacak davranışları belirleme konusunda h kime yetki tanınması nedeniyle hakkın kullanımına engel olunacağı, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi nezdinde taraf bulunulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin sözleşmelerin ve Lozan Antlaşması'nın da ihlâl edileceği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 36. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri s r lm  tir.

İtiraz konusu kural, sanıkların duruşmada iddianamenin okunması ya da Cumhuriyet savcısının davanın esasıyla ilgili görüşünü bildirmesi üzerine, kendilerini Türkçeden daha iyi

ifade ettikleri bir dilde sözlü savunma yapabileceklerini, bu savunmalarını yaparlarken tercümanı maddenin (5) numaralı fıkrası uyarınca oluşturulan listelerden kendilerinin seçebileceklerini, bu imkânı kullanmak istemeleri durumunda tercüme hizmetinin bedelinin Devlet Hazinesi tarafından karşılanmayacağını, bu imkânın duruşmanın sürüncemede bırakılması amacına yönelik olarak kullanılamayacağını öngörmektedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa'nın 3. maddesinde, *"Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir."* denilerek tek resmi dil esasına dayalı üniter devlet yapısı kabul edilmektedir.

Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesinin birinci fıkrasında, *"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."* denilerek yargı mercilerine davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır.

İtiraz konusu kuralla belirli koşullar altında sanıkların kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri Türkçe dışındaki bir dilde savunmalarını yapabilmelerine imkân tanınmaktadır. Böylece itiraz konusu kuralın da içerisinde yer aldığı maddede yapılan düzenleme gereğince Türkçeyi hiç konuşamayan ve anlayamayan kişiler, adadilleri ya da bildikleri başka bir dilde şikâyetlerini aktarabilmekte veya savunmalarını yapabilmektedirler. Yabancı dilde yapılan bu işlemler Türkçeye tercüme edilerek tutanaklara geçmektedir. İtiraz konusu kuralda ise Türkçe konuşabilen ve anlayabilen kişilerin, kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri bir dilde savunma yapmalarına imkân tanınmaktadır. Tutanakların yine Türkçe yazıldığı ve duruşmaların Türkçe yönetildiği hususu da dikkate alındığında, sanığın duruşmanın sadece belirli bir aşamasında kullanabildiği bu imkân, Türkçe dışında başka bir resmi dilin kabul edildiği ya da resmi dil kuralının ihlâl edildiği şeklinde yorumlanamaz.

Diğer taraftan, ceza muhakemesinin gayesi maddi gerçeği araştırmaktır. Ceza muhakemesi hukukunda maddi gerçeğe ulaşma iddia, savunma ve yargılama makamlarının yargılama sürecine birlikte katılmalarıyla gerçekleşir. Sanık da soruşturma ve kovuşturma evrelerinde kendisine tanınan haklar ile diyalektik yargılamanın gerçekleştirilmesine katkıda bulunarak adil bir hükme ulaşılmasını sağlayan ceza muhakemesinin aktif sùjelerinden birisidir. Maddi gerçeğe ulaşmada savunmanın önemi konusunda hiçbir kuşku bulunmamaktadır. Bu öneme uygun olarak, kişinin kendisini en doğru şekilde savunabilmesine imkân tanıyan bir düzenlemenin, yargılamanın hukuka uygun ve adil biçimde gerçekleşmesine katkı sağlayacağı açıktır. Kanun koyucu, toplumun taleplerine, taraf olunan ikili ya da uluslararası antlaşmalara veya hukukun evrensel ilkelerine uygun olarak ceza yargılaması alanında ihtiyaç duyulan düzenlemelere gitmek konusunda takdir hakkına sahiptir. Bu takdir hakkı kullanılırken, doğal olarak kabul edilen kuralın ilgili olduğu siyasi ve toplumsal koşullar da göz önünde tutulur. Bu bağlamda kanun koyucu, verilen imkânın ceza yargılamasının belirli aşamalarında kullanılabilesini, tercümanın sanık tarafından seçilebilmesini öngörebilir.

İtiraz konusu kural, uluslararası belgelerde temel hak ve özgürlükler alanında kabul edilmiş olan asgari ilkelere uygun şekilde düzenlenmiştir. Kural, yargılama yapılan ülkenin kullandığı dili konuşamayan ve anlayamayanlar için, temel hak ve özgürlükler alanında taraf olunan uluslararası sözleşmelerde kabul edilen "*tercüman yardımından ücretsiz olarak yararlanma hakkı*"nın kapsamını, "*farklı bir dilde savunma yapabilme*" yönünden duruşmanın belirli aşamalarında sanığın kullanabileceği bir imkân olarak genişletmektedir. Bu imkân, uluslararası sözleşmelerde kabul edilen "*zorunlu tercüme*" niteliğini taşımadığından, verilen tercüme hizmetinin bedelini karşılamak konusunda Devlet Hazinesinin yükümlendirilmesi beklenemez. Bu nedenlerle kuralın hukuk devleti ilkesine ve adil yargılanma hakkına aykırı bir yönü de bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 3. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

Alparslan ALTAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM ve Muammer TOPAL kuralın birinci cümlesi yönünden; Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM ve Muammer TOPAL kuralın üçüncü cümlesi yönünden bu görüşe katılmamışlardır.

B- 5271 Sayılı Kanun'un 202. Maddesine Eklenen (5) Numaralı Fıkranın İncelenmesi

Başvuru kararlarında, sanığa istediği adli yargı adalet komisyonundan tercüman seçme hakkı verilmez iken, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının ülkedeki bütün adli yargı adalet komisyonlarından tercüman seçme imkânı tanınmasının hukuk devleti ve eşitlik ilkelerine aykırı olduğu, ayrıca tercüme hizmetlerinin yönetmelikle düzenlenmesi şeklindeki kuralla yürütmeye olağanüstü düzenleme yetkisi tanındığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 7. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Kural, tercümanlık yapacak kişilerin her yıl il adli yargı adalet komisyonları tarafından düzenlenen listelerden seçileceklerini, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının yalnızca bulundukları ilden değil, başka il adli yargı adalet komisyonlarının düzenlediği listelerden de tercüman seçebileceklerini, listelerin düzenlenmesine ilişkin usul ve esasların yönetmelikle belirleneceğini öngörmektedir. Buna göre sanıklar, savunmalarını yaparken yalnızca kendi bulundukları ilin adli yargı adalet komisyonundaki listeden tercüman seçebilirken, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının böyle bir kısıtlama getirilmemektedir.

Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

Kanun koyucunun yargılamanın sürüncemede kalmasını ve kötü niyetli talepleri önlemek için, sanıkların yalnızca bulundukları ildeki adli yargı adalet komisyonunun listesinde yer alan tercümanları seçebileceklerini öngördüğü anlaşılmaktadır. Kuralda sanığa listede yer alan tercümanlardan istediği kişiyi seçme konusunda da serbestlik tanınmıştır. Sanığa böyle bir tercih hakkının da tanınması karşısında, sanığın tercümanı başka bir ildeki listeden belirlemesini haklı gösterecek hukuksal bir neden bulunmamaktadır. Buna karşılık hâkimler ve savcılar yargılamada maddi gerçeğe ulaşmakla yükümlüdür. Hâkimler ve savcılar bu yükümlülüğün bir gereği olarak, yargılamanın adil ve süratli bir şekilde yürütülmesini sağlamak adına bazı durumlarda başka illerdeki listelerde yer alan tercümanlar arasından seçim yapmak zorunda kalabilir. Bu zorunluluk karşısında başka illerdeki listelerden tercüman seçilmesi, itiraz konusu kuralla yasal dayanağa kavuşmaktadır. Ayrıca, haklı gerekçe karşısında sanığın tercümanın başka bir ildeki listeden seçilmesi için mahkemeden talep hakkı olup bu hakkı engelleyen bir kural da yer almamaktadır. Dolayısıyla tercümanların seçimi konusunda hâkim ve savcılarla sanıklar arasında farklı bir düzenlemeye yer verilmesi hukuk devleti ve eşitlik ilkelerine aykırılık oluşturmaz.

Anayasanın 7. maddesinde, yasama yetkisinin Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olduğu, bu yetkinin devredilemeyeceği kuralına yer verilmiştir. Yasama yetkisinin genelliği ilkesi uyarınca kanun koyucunun Anayasa'ya aykırı olmamak kaydıyla her konuyu kanunla düzenleyebileceği kuşkusuzdur. Yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi gereğince de bir konuya ilişkin temel ilkelerin kanun koyucu tarafından belirlenmesi, çerçevenin çizilmesi, sınırsız ve belirsiz bir alanın yürütmenin düzenlemesine bırakılmaması gerekir. Anayasa'nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda ise kanunun çok genel ifadelerle düzenleme yaparak, ayrıntıyı yürütmeye bırakması mümkündür.

İtiraz konusu kuralda, tercümanların il adli yargı adalet komisyonları tarafından seçileceği hususu belirlenmiş, bu seçimin nasıl yapılacağına ilişkin uzmanlık ve idare tekniğiyle ilgili ikincil konuların düzenlenmesi yönetmeliğe bırakılmıştır. Bu şekilde kanunla düzenlenmesi gerekmeyen bir konunun yönetmelikle düzenleneceğinin öngörülmesi, yasanın devredilmezliği ilkesinin ihlâli biçiminde yorumlanamaz.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 7. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

C- 5271 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 1. Maddenin (1) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

Başvuru kararlarında, tercüman listeleri oluşturulana kadar sanığın kendisi tarafından bir tercüman getirmesi koşulunun öngörülmesinin, hak arama özgürlüğünü kısıtladığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu kuralla, tercüme hizmetlerinin yürütülmesi konusunda 5271 sayılı Kanun'un 202. maddesinin (5) numaralı fıkrasında kapsamı belirlenen yönetmeliğin çıkarılması için bir aylık süre tanınmakta, Adalet Bakanlığı tarafından yönetmelik çıkartılıp bu yönetmelikte belirlenen kurallar çerçevesinde tercüman listeleri hazırlanıncaya kadar bu imkândan yararlanmak isteyen sanıkların tercümanları bizzat getirebileceği öngörülmektedir.

Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin önkoşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde Devlete güven duyabilmesini,

Devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir.

5271 sayılı Kanun'da Türk vatandaşı olan ve Türkçe bilen, ancak Türkçe dışında bir dilde savunma yapmak isteyenler için tercümandan yararlanma imkânı tanınırken, Adalet Bakanlığının öncelikle bir yönetmelik çıkarması, il adli yargı adalet komisyonlarının da bu yönetmeliğe göre tercüman listelerini oluşturmaları gerekmiştir. Bu yönetmeliğin çıkarılması ve tercüman listelerinin oluşturulması işlemlerinin belirli bir süre alacağı kuşkusuzdur. Kuralla, Adalet Bakanlığı tarafından yönetmelik çıkartılıp bu yönetmelikte belirlenen kurallar çerçevesinde tercüman listeleri hazırlanıncaya kadar tercüme hizmetlerinin nasıl yürütüleceğine ilişkin olası duraksamalar giderilmek istenmiştir. Kanun koyucu arada geçecek süre içerisinde tercümandan yararlanmak istenildiğinde nasıl bir yöntem izleneceği hususunu itiraz konusu kuralla belirliliğe kavuşturmuştur. Bu yönüyle kural, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkeleri ile yargılamanın adil bir biçimde gerçekleşmesine ve hak arama özgürlüğüne katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla kuralda hukuk devleti ilkesine ve hak arama özgürlüğüne aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

VII- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

24.1.2013 günlü, 6411 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A- 1. maddesiyle, 4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202. maddesine eklenen (4) ve (5) numaralı fıkralara,

B- 2. maddesiyle 5271 sayılı Kanuna eklenen geçici 1. maddenin (1) numaralı fıkrasına,

yönelik iptal istemleri, 29.1.2014 günlü, E.2013/30, K.2014/13 sayılı kararla reddedildiğinden, bu fıkralara ilişkin yürürlüğün durdurulması istemlerinin REDDİNE,

29.1.2014 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VIII- SONUÇ

24.1.2013 günlü, 6411 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A- 1. maddesiyle, 4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202. maddesine eklenen;

1- (4) numaralı fıkrasının;

a- Birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Alparslan ALTAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM ile Muammer TOPAL'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b- İkinci ve dördüncü cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE

c- Üçüncü cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM ile Muammer TOPAL'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- (5) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE

B- 2. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'a eklenen geçici 1. maddenin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

29.1.2014 gününde karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Üye

Üye

Burhan ÜSTÜN

Engin YILDIRIM

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Üye

Üye

Hicabi DURSUN

Erdal TERCAN

Muammer TOPAL

Üye

Zühtü ARSLAN

Üye

M. Emin KUZ

KARŞIOY

İptali istenen 5271 sayılı Yasa'nın 202. maddesine eklenen dördüncü fıkrasının üçüncü cümlesi, "Bu tercümanın giderleri Devlet hazinesince karşılanmaz" şeklinde olup kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığı şeklindeki çoğunluk görüşüne aşağıdaki nedenler ile katılmamıştır.

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan ve Anayasa Mahkemesinin istikrar kazanan kararlarında önemi vurgulanan "sosyal hukuk devleti", insan haklarına dayanan, kişilerin huzur, refah ve mutluluk içinde yaşamalarını güvence altına alan, kişi hak ve özgürlükleri ile kamu yararı arasında adil bir denge kurabilen, milli gelirin adalete uygun biçimde dağıtılması için gereken önlemleri alan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak sosyal adaleti ve toplumsal dengeleri gözetten devlettir.

Anayasa'nın 5. maddesinde, kişilerin hak ve özgürlüklerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya çalışmak, devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmaktadır.

Bunların yanında savunma hakkı, uluslar arası hukuk bakımından adil yargılanma hakkı içerisinde en önemli yeri işgal ederken, Anayasa'nın 36. maddesinde de hak arama özgürlüğünün bir unsuru olarak güçlü bir koruma altına alınmıştır.

Anayasa Mahkemesi 20.10.2011 günlü, E.2011/54, K.2011/142 sayılı kararla, ceza davlarında temyiz taleplerinin belirli bir harç karşılığında yapılmasına ilişkin düzenlemeyi iptal ederken, "Ödeme gücü olmayanlara etkili adli yardım sağlayacak bir sistem itiraz konusu kuralla birlikte düzenlenmediği gibi, genel olarak ceza yargılaması alanında da, harçlar dahil "yargılama giderlerinden muafiyet" sağlayan adli yardım düzenlemesi bulunmamaktadır.

Yine hukukumuzda adli yardımına ilişkin tek düzenleme olan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümlerinin, kuralla getirilen temyiz harcı bakımından da uygulanmasını sağlayacak herhangi bir atıf yapılmamıştır. Dolayısıyla kural, ödeme gücü olmayanlar bakımından mahkemeye erişim hakkını engelleyecek niteliktedir tespitinde bulunulmuştur.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin üçüncü fıkrası (e) bendinde ise tercüme hizmetlerinin ücretsiz sağlanması, adil yargılanma hakkının asgari bir gereğidir. Asgari şartların uygulanma alanının genişletilebilmesi ülkelerin takdir hakkı kapsamında ise de tercümenin ücretsiz sağlanmasında devletlere tanınan bir takdir hakkı yoktur.

Türkçeyi hiç bilmeyenler için verilen tercümandan bedelsiz yararlanma hakkının savunmasını başka dilde yapmak isteyenlere tanınmaması Anayasal ilkelere uygunluk taşımaz.

Adalet herkes için eşit uygulanacak bir olgu ise, takdiren farklılaştırarak uygulama, demokratik hukuk devletinde her alanda adaletli hukuk düzeni ve hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması gerekliliğine uygun düşmeyecektir. Sosyal hukuk devletinin güçsüzleri güçlüler karşısında, mali olanakları olanı olmayan karşısında koruma zorunluluğu düşünüldüğünde kuralın sosyal adalet dengesini bozduğu tabiidir.

Tercümandan genişletilmiş yararlanma hakkı, savunma hakkının bir parçası olarak düzenlenmiştir. Savunma hakkı ise mahkemeye erişim hakkından daha geri bir hak değildir. Devlet, savunma hakkının hukukun genel ilkeleri çerçevesinde özgürce, mali hesaplamalara girililmeksizin kullanılması konusunda gerekli yolları açmak yükümlülüğündedir.

İtiraz konusu kuralla, ödeme gücü olanlara istediği dilde savunma hakkı tanınırken, olmayanlar için bu hakkın "mali karşılık"la sınırlanması Anayasa'nın 2., 5. ve 36. maddelerini ihlal eder niteliktedir.

Sonuç olarak; muhatabı olan bütün bireylere karşı temel hak ve özgürlüklere saygı duyduğunu ilan eden, hak arama özgürlüğünü kabul etmiş, adil yargılanmanın zorunlu unsurlarına bağlı bir sosyal hukuk devleti kurma amacındaki Anayasa ile çelişen, itiraz konusu kuralın incelenen bölümünde yer alan;

"Bu tercümanın giderleri Devlet Hazinesince karşılanmaz." cümlesi Anayasa'nın 2., 5. ve 36. maddelerine aykırıdır.

Başkanvekili

Serruh KALELİ

KARŞIOY GEREKÇESİ

24.1.2013 günlü, 6411 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesiyle, 4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Kanun'un 202. maddesine eklenen (4) ve (5) numaralı fıkraları ile 2. maddesiyle, 5271 sayılı Kanun'a eklenen geçici 1. maddenin (1) numaralı fıkrasına yönelik itiraz başvurularının çoğunluk kararıyla Anayasa'ya aykırı olmadığından dolayı reddine karar verilmiştir.

4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202. maddesinin ilk üç fıkrasında meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmeyen sanık veya mağdurun tercüman aracılığı ile duruşmadaki iddia ve savunmasının alınması düzenlenmiştir.

İtiraz konusu (4) numaralı fıkra ile sanığa, iddianamenin okunması ve esas hakkındaki mütalaanın verilmesi üzerine sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde tercüman aracılığı ile yapabileceği, bu tercüman giderinin Devlet Hazinesince karşılanmayacağı belirtilerek, tercümandan genişletilmiş yararlanma hakkı düzenlenmiştir.

İtiraz konusu kuralda yer alan düzenlemeye göre, tercümandan genişletilmiş yararlanma hakkından, iddianame okunduktan sonraki sorgu aşamasında veya hüküm verilmeden hemen önce, iddia makamının esas hakkındaki görüşüne karşı yapılan savunmada yararlanılabilmektedir. Sulh ceza mahkemelerinde, çocuk mahkemelerinde ve 23.3.2005 günlü, 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'a, 31.3.2011 günlü, 6217 sayılı Kanun'un 26. maddesiyle eklenen Geçici 3. madde gereğince asliye ceza mahkemelerinde Cumhuriyet savcıları görev yapmamaktadır. Bu durumda son savunmalar sırasında bu hakkın kullanılabileceği haller oldukça sınırlıdır. Ceza muhakemesi sisteminde soruşturmanın sonucunu ve sanığın hukuki durumunu belirleyecek birçok delil kovuşturma aşamasında dava dosyasına eklenmekte ve bu delillere göre hüküm verilmektedir. İtiraz konusu kural gereği sanıklara bu delillerin dosyaya girdiği anda tercümandan genişletilmiş yararlanma hakkı tanınmadığı gibi, mahkemelerin çok büyük bir çoğunluğu bakımından da sanıkların hüküm verilinceye kadar bu haktan yararlanmasına imkân verilmemek suretiyle savunma ve adil yargılanma hakları sınırlandırılmaktadır.

Tercümandan yararlanma hakkı, adil yargılanma hakkı ile doğrudan ilişkili olup, aynı zamanda savunma hakkının gereklerinden birini oluşturmaktadır. Adil yargılanma ve savunma hakları bakımından, tercümandan yararlanma hakkı kapsamında *"meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmeyenler"* ile *"savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebilecek kimseler"*ın farklı değerlendirilmesini haklı kılacak bir gerekçe bulunmamaktadır. Aslında her iki ibarede ortaya konulan durum *"etkili biçimde savunma yapma olanağı bulunmama"*halini ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında maddenin itiraz konusu (4) numaralı fıkrasının ilk cümlesi, *"meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmeyenler"* yönünden (1) numaralı fıkroda düzenlenmiş olan hakkı *"savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebilecek kimseler"*yönünden yalnızca iddianamenin okunması ve esas hakkındaki mütalaanın verilmesi işlemlerinden sonraya hasrederek sınırlandırmaktadır.

Anayasa'nın 36. maddesiyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birini oluşturur. İtiraz konusu kuralla, bir yandan tercümandan genişletilmiş yararlanma hakkı düzenlenerek savunma hakkı genişletilirken, öte yandan herhangi bir haklı nedene yer verilmeksizin bu hakkın kullanılması çok dar bir alanla, kovuşturmanın belirli iki işlemiyle sınırlandırılmaktadır. Düzenleme ile ilgili genel gerekçe ve madde gerekçesinde bu sınırlamanın nedenlerine ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmediği gibi itiraz konusu kuralın kapsamındaki kişilerle ilgili olarak tercümanla savunma yapma hakkının bu şekilde sınırlandırılması hakkın doğasından da kaynaklanmamaktadır.

Hak arama özgürlüğünün en önemli iki ögesini oluşturan iddia ve savunma haklarının kısıtlanması, bu hakların noksansız kullanımının ve âdil yargılanmanın engellenmesi

Anayasa'nın 36. maddesine aykırılık oluşturur. Anayasa'nın 142. maddesinde, '*Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.*' hükmüne yer verilmiştir. Hukuk devletinde kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelerine ve Anayasa'da öngörülen güvence kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir. Ancak, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında getirdiği usul kurallarının, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen 'adil yargılanma hakkı'nın öngördüğü güvencelere aykırılık taşımaması da bir zorunluluktur. 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı 202. maddesinde 6411 sayılı Kanunla bir düzenleme yapılmaksızın da maddenin (4) numaralı fıkrasında düzenlenen durumla ilgili olarak (1) numaralı fıkrada yer alan kuralın uygulanması imkânı mevcut iken, yapılan yeni düzenleme ile savunma hakkının sınırlandırılması kabul edilemez.

Savunma hakkı ve ücretsiz tercümandan yararlanma hakkını "*savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebilecek kimseler*" yönünden sınırlandıran diğer bir düzenleme ise, maddenin itiraz konusu (4) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde yer almaktadır. Buna göre, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmesine rağmen kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan eden sanığın yararlanmış olduğu tercümanın giderleri Devlet Hazinesince karşılanmayacak, bu giderleri sanık kendisi karşılayacaktır.

5271 sayılı Kanun'un "*Yargılama giderleri*" başlıklı 324. maddesinin (5) numaralı fıkrasına göre "*Türkçe bilmeyen ya da engelli olan şüpheli, sanık, mağdur veya tanık için görevlendirilen tercümanın giderleri, yargılama gideri sayılmaz ve bu giderler Devlet Hazinesince karşılanır.*" Görüldüğü gibi itiraz konusu kuralın aksine, 5271 sayılı Kanun'da Türkçe bilmeyen şüpheli, sanık, mağdur veya tanık için görevlendirilen tercümanın giderlerinin Devlet Hazinesince karşılanacağı düzenlenmiştir. Buna göre, Türkçe bilmediğini söyleyen sanık 5271 sayılı Kanun'un 324. maddesinde yer alan düzenlemeye göre tercüme hizmetinden ücretsiz olarak yararlanırken, Türkçe bilen ancak savunmasını başka bir dilde yapmak isteyen sanık itiraz konusu kurala göre tercüme bedelini ödemek zorunda kalacaktır.

İnsan hak ve özgürlüklerini uluslararası alanda koruyan iki önemli metinden Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 14. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (f) bendi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (e) bendine göre, tercüme hizmetlerinin ücretsiz olarak sağlanması, adil yargılanma hakkının asgari bir gereğidir. Burada mahkemede konuşulan dili anlamayan ya da konuşamayan kişilerin gösterilmesi, ücretsiz tercüman hakkının bu kişilerle sınırlı olduğu anlamında yorumlanmamalıdır. Her iki Sözleşmeye göre kural, tercüman yardımıyla yararlanma hakkının ücretsiz olarak sağlanmasıdır.

Tercümandan genişletilmiş yararlanma hakkını kullanan bir sanık, dava sonunda beraat etse de itiraz konusu düzenleme nedeniyle tercüme hizmetinin ücretini ödemek zorunda kalacaktır. Bu durumda savunma hakkını kendisini daha iyi ifade edeceği bir dilde yapmak isteyen kişinin, yeterli mali olanaklara sahip olmaması durumunda bu hakkını istediği gibi kullanamaması durumu ortaya çıkacaktır.

İtiraz konusu kuralla ödeme gücü olmayanlara etkili adli yardım sağlayacak bir sistem birlikte düzenlenmediğinden dolayı kural, ödeme gücü olmayanlar bakımından mahkemeye erişim hakkını engelleyecek niteliktedir.

Açıklanan nedenlerle, 4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Kanun'un 202. maddesine eklenen (4) numaralı fıkrasının birinci ve üçüncü cümlelerinde yer alan kuralların Anayasa'nın 2. ve 36.

maddelerine aykırı olmaları nedeniyle iptalleri gerektiği düşüncesiyle, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmadım.

Başkanvekili

Alparslan ALTAN

KARŞI OY GEREKÇESİ

4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202. maddesinin ilk üç fıkrasında meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmeyen sanık veya mağdurun tercüman aracılığı ile duruşmadaki iddia ve savunmasının alınması düzenlenmiştir.

Uygulamada bazı sorunlar çıkması nedeniyle, kanun koyucu takdir yetkisini kullanarak 6411 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle, 5271 sayılı Kanun'un 202. maddesine (4) ve (5) numaralı fıkraları eklemiştir. İtiraz konusu (4) numaralı fıkra göre, ayrıca sanığın;

- a) İddianamenin okunması,
- b) Esas hakkındaki mütalaanın verilmesi,

üzerine sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde yapabileceği; bu durumda tercüme hizmetlerinin, beşinci fıkra uyarınca oluşturulan listeden, sanığın seçeceği tercüman tarafından yerine getirileceği, bu tercümanın giderlerinin Devlet Hazinesince karşılanmayacağı; bu imkanın, yargılamanın sürüncemede bırakılması amacına yönelik olarak kullanılamayacağı hususları düzenlenmiştir.

İtiraz konusu (4) numaralı fıkra ile sanığa, iddianamenin okunması, esas hakkındaki mütalaanın verilmesi, üzerine sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde tercüman aracılığı ile yapabileceği, bu tercüman giderinin Devlet Hazinesince karşılanmayacağı düzenlenerek, sanığa tercümandan genişletilmiş yararlanma hakkı verilmiştir.

İtiraz konusu kuralda yer alan düzenlemeye göre, tercümandan genişletilmiş yararlanma hakkından, iddianame okunduktan sonraki sorgu aşamasında veya hüküm verilmeden hemen önce, iddia makamının esas hakkındaki görüşüne karşı yapılan savunmada yararlanılabilmektedir. Bazı mahkemelerde Cumhuriyet savcıları görev yapmamaktadır. Bu durumda son savunmalar sırasında bu hakkın kullanılabileceği alanlar oldukça dardır. Ceza yargılanmasında sözlü usul geçerlidir. Davanın her aşamasında dosyaya yeni deliller eklenmekte, yeni olgular ortaya çıkmakta ve yeni savunmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Kanun koyucu her aşamada tercümandan yararlanma hakkını tanımayarak, sanığa bir hak tanıırken, bu

hakkı özüne uygun olmayacak biçimde ve ölçüsüz olarak sınırlamış, kuralı hukuk devleti ve hak arama özgürlüğünü ihlal edecek şekilde düzenlemiştir.

Ayrıca, itiraz konusu kuralda, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmesine rağmen kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan eden sanığın, başka dilde savunma yapabilmesi için, tercümandan bir imkan olarak yararlanması öngörülmüş olup, bu suretle yararlanılmış olan tercümanın gideri Devlet Hazinesi tarafından karşılanacak giderlerden olmayıp, sanık tarafından karşılanacaktır.

Ödeme gücü olmayanlara etkili adli yardım sağlayacak bir sistem itiraz konusu kuralla birlikte düzenlenmediği gibi, genel olarak ceza yargılaması alanında da, harçlar dahil yargılama giderlerinden muafiyet sağlayan adli yardım düzenlemesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla kural, ödeme gücü olmayanlar bakımından mahkemeye erişim hakkını engelleyecek niteliktedir.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olmaları nedeniyle iptalleri gerekir. Aksi yöndeki çoğunluğun görüşüne bu nedenle katılmıyoruz.

Üye

Burhan ÜSTÜN

Üye

Muammer TOPAL

KARŞIOY GEREKÇESİ

4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202. maddesinin (4) numaralı fıkrasında sanığın iddianamenin okunması ve esas hakkındaki mütalaanın verilmesi üzerine sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde tercüman aracılığı ile yapabileceği ve bu tercüman giderinin Devlet Hazinesince karşılanmayacağı hükmü düzenlenmiştir.

İtiraz konusu kuralla, "*kendisini daha iyi ifade edebilmek için*" sanığın başka bir dilde savunma yapma imkanının sadece iddianamenin okunması ve esas hakkındaki mütalaanın verilmesi aşamalarıyla sınırlı tutulması savunma hakkını ciddi bir şekilde kısıtlamaktadır. Bir sanığın kendisini daha iyi ifade edebileceği bir dilde savunması en doğal hakkıdır. Yargılamanın tüm aşamalarında tercümandan yararlanma hakkı adil yargılanma hakkının bir parçası olup, mümkün olduğunca herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmamalıdır. Buna ek olarak, bilindiği üzere sulh ceza, çocuk ve geçici olarak asliye ceza mahkemelerinde Cumhuriyet savcıları görev yapmadığından sanığın tercümandan genişletilmiş yararlanma hakkı, özellikle son savunmalar sırasında neredeyse kullanılamaz hale gelmektedir. Herhangi bir meşru dayanak, ne genel gerekçede, ne de madde gerekçesinde belirtilmemesine rağmen, tercümandan yararlanma hakkı kovuşturmanın iki aşamasıyla sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmanın ilgili hakkın doğasıyla da bir bağlantısının olmadığı açıktır. Hukuk devletinde, herhangi bir hak

sınırlandırılırken bunun gerekçelerinin belirtilmesi veya bu sınırlamanın hakkın doğasıyla bir ilgisinin olması gerekir. Bunlar olmadan bir hakkın sınırlandırılması keyfilik riski taşımaktadır ve modern hukuk devleti bir hakkı keyfi olarak sınırlayamaz. Bu durum, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan insan haklarına saygılı demokratik hukuk devleti anlayışla uyuşmadığı gibi, iddia ve savunma haklarının kısıtlanarak, adil yargılanma hakkının zayıflatılması 36. maddeye de aykırılık taşımaktadır.

Tercümandan genişletilmiş yararlanma hakkını kısıtlayan başka bir düzenleme ise, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmesine rağmen kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan eden sanığın yararlanmış olduğu tercümanın giderlerinin Devlet Hazinesince karşılanmayarak bu giderleri sanığın kendisinin karşılamasıdır. Ödeme gücü olmayanlara etkili adli yardım sağlayacak bir sistemde düzenlenmediğinden, kural ödeme gücü olmayanlar bakımından mahkemeye erişim hakkını kısıtlamaktadır.

5271 sayılı Kanun'un 324. maddesinin (5) numaralı fıkrasına göre Türkçe bilmeyen şüpheli, sanık, mağdur veya tanık için görevlendirilen tercümanın giderlerinin Devlet Hazinesince karşılanacağı belirtilmişken, itiraz konusu kural bu gideri sanığa yüklemektedir. Buna göre, Türkçe bilmediğini söyleyen bir sanık için tercüman giderleri devletçe karşılanırken, Türkçe bilen ancak savunmasını başka bir dilde yapmak isteyen sanık tercüme bedelini ödemek zorunda kalmaktadır. Devlet adeta, Türkçe bildiği halde kendisini daha iyi ifade edebileceği başka bir dilde savunma yapmak isteyen sanığa gözdağı vermekte, kelimenin tam anlamıyla bir bedel ödetirmeye çalışmaktadır. *"Türkçe biliyorsan, savunmanı Türkçe yap"*, demek sanığın kendisini daha iyi ifade edebileceği bir dilde, mesela anadilinde savunma yapmasını engellemekle neredeyse eş anlamlıdır.

Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 14. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (f) bendi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (e) bendine göre, tercüme hizmetlerinin ücretsiz olarak sağlanması, adil yargılanma hakkının bir parçası olup, mahkemede konuşulan dili anlamayan ya da konuşamayan kişilerin ücretsiz tercüman hakkının bu kişilerle sınırlı olduğu anlamına gelmemektedir. Her iki Sözleşmeye için de tercüman yardımından yararlanma hakkının her durumda ücretsiz olarak sağlanması esastır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olmaları nedeniyle çoğunluk görüşüne katılmadım.

Üye

Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

Anayasanın 152. ve 6216 sayılı Kanunun 40. maddelerine göre, bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu davada uygulanacak kanun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse, o hükümlerin iptali talebiyle Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir.

Başvuruda bulunan infaz hâkimliğinin, bir hükümlünün "ziyaretçi kabulünden yoksun bırakılmasına" ilişkin disiplin cezasına itirazı üzerine yaptığı incelemede, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun duruşmada tercüman bulundurulacak hâlleri düzenleyen 202. maddesine 6411 sayılı Kanunla eklenen dördüncü ve beşinci fıkralar ile aynı Kanuna eklenen geçici 1. maddenin, önündeki işte uygulanacak kural olduğu düşüncesiyle Anayasaya aykırılık itirazında bulunduğu anlaşılmaktadır.

Ceza infaz kurumlarındaki hükümlüler hakkında uygulanacak disiplin cezalarının dayanağını oluşturan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 52. maddesinde, bu disiplin cezalarına karşı şikâyet ve itiraz durumunda 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmaktadır. 4675 sayılı Kanunun 6. maddesinde ise, söz konusu şikâyet ve itirazların incelenmesine ve karara bağlanmasına ilişkin usul hükümleri yer almaktadır. Buna göre, disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyet başvurusu üzerine infaz hâkiminin "duruşma yapmaksızın dosya üzerinden" karar vermesi gerekmektedir. Aynı hüküm gereğince, infaz hâkimi, gerek gördüğünde karar vermeden önce şikâyet konusu işlem hakkında re'sen araştırma yapabilir, ilgililerden bilgi ve belge isteyebilir; ilgili Cumhuriyet savcısının yazılı görüşünü ve hükümlünün savunmasını alır. Ancak, şikâyetin incelenme usulüne ilişkin bu hüküm, duruşma yapılmasını gerektirmemekte ve aynı fıkranın ilk cümlesinde belirtilen, infaz hâkiminin duruşma yapmadan karar verme zorunluluğunu kaldırmamaktadır.

5271 sayılı Kanunun 202. maddesi, Kanunun "Kovuşturma Evresi" başlıklı Üçüncü Kitabının "Kamu Davasının Yürütülmesi" başlıklı Birinci Kısımının "Duruşma" başlıklı İkinci Bölümünde yer almakta ve duruşmada tercüman bulundurulacak hâlleri düzenlemektedir. Bu maddeye eklenen dördüncü fıkra ise, "sanığın" iddianamenin okunması ve esas hakkındaki mütalaanın verilmesi üzerine sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde yapabileceği belirtilmektedir.

Buna göre, itiraz konusu kuralla getirilen imkân, sadece sanıklara ve ancak kovuşturmanın duruşma safhasında, iddianamenin okunmasından ve esas hakkındaki mütalaanın verilmesinden sonra kullanılmak üzere tanınmaktadır. Oysa, Anayasaya aykırılık itirazında bulunan infaz hâkiminin bakmakta olduğu dosyadaki kişi sanık değil, kendisine verilen disiplin cezasına karşı yukarıda belirtilen hükümlere göre itiraz ve şikâyetle bulunan hükümlüdür. Ayrıca, dosyada bir kovuşturma değil, disiplin cezasına itiraz ve şikâyet incelemesi söz konusudur. Dolayısıyla bu incelemede duruşma, iddianame ve esas hakkında mütalaa verilmesi de söz konusu değildir.

Yukarıda belirtildiği üzere, infaz hâkiminin, "duruşma yapmaksızın dosya üzerinden" karar vereceği açıkça hükme bağlandığından, hükümlülere verilen disiplin cezalarına itiraz edilmesi üzerine infaz hâkimliğince yapılan incelemede 5271 sayılı Kanunun duruşmaya ilişkin hükümlerinin ve itiraz konusu kuralların uygulanmasına imkân bulunmamaktadır. Bu itibarla, itiraz konusu kuralların, Anayasaya aykırılık itirazında bulunan infaz hâkimliğinin bakmakta olduğu şikâyet incelemesinde uygulanacak kurallar olmadığı açıktır.

Esas Sayısı : 2013/30
Karar Sayısı : 2014/13

Bu sebeplerle, itiraz konusu hükümlerin infaz hâkimliğinin incelediği dosyada uygulanacak kurallar olmadığı ve Anayasaya aykırılık itirazının ilk inceleme sonunda reddine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle, esasa geçilmesi yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

M. Emin KUZ